

**BRECHT – I MÖRKA TIDER
— AV KITTE WAGNER,
SVEN BORÄNG OCH
HENRIETTA HULTÉN**

**MALMÖ
STADSTEATER**

PREMIÄR PÅ HIPP 20 NOVEMBER 2019

MANUS: Sven Boräng och Henrietta Hultén

DIKTER: Bertolt Brecht

KOMPOSITÖR: Sören Huss

SCENOGRAFI: Benjamin la Cour

KOSTYM: Paola Billberg Johansson

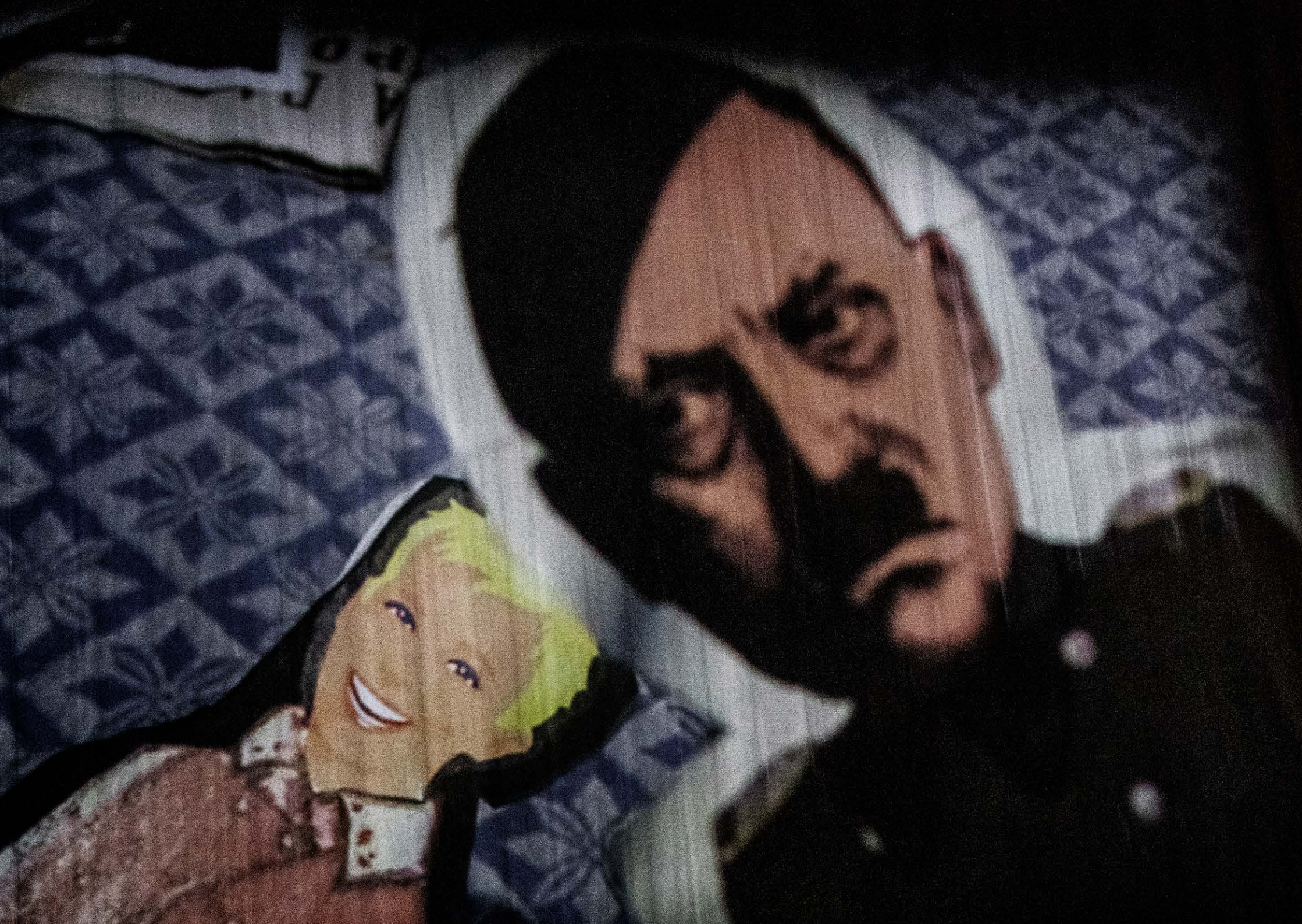
LJUS: Sven-Erik Andersson

MASK: Åsa Trulsson

PÅ SCEN

I ROLLEN: Sven Boräng

MUSIKER: Annika Bjelk

I MÖRKA TIDER

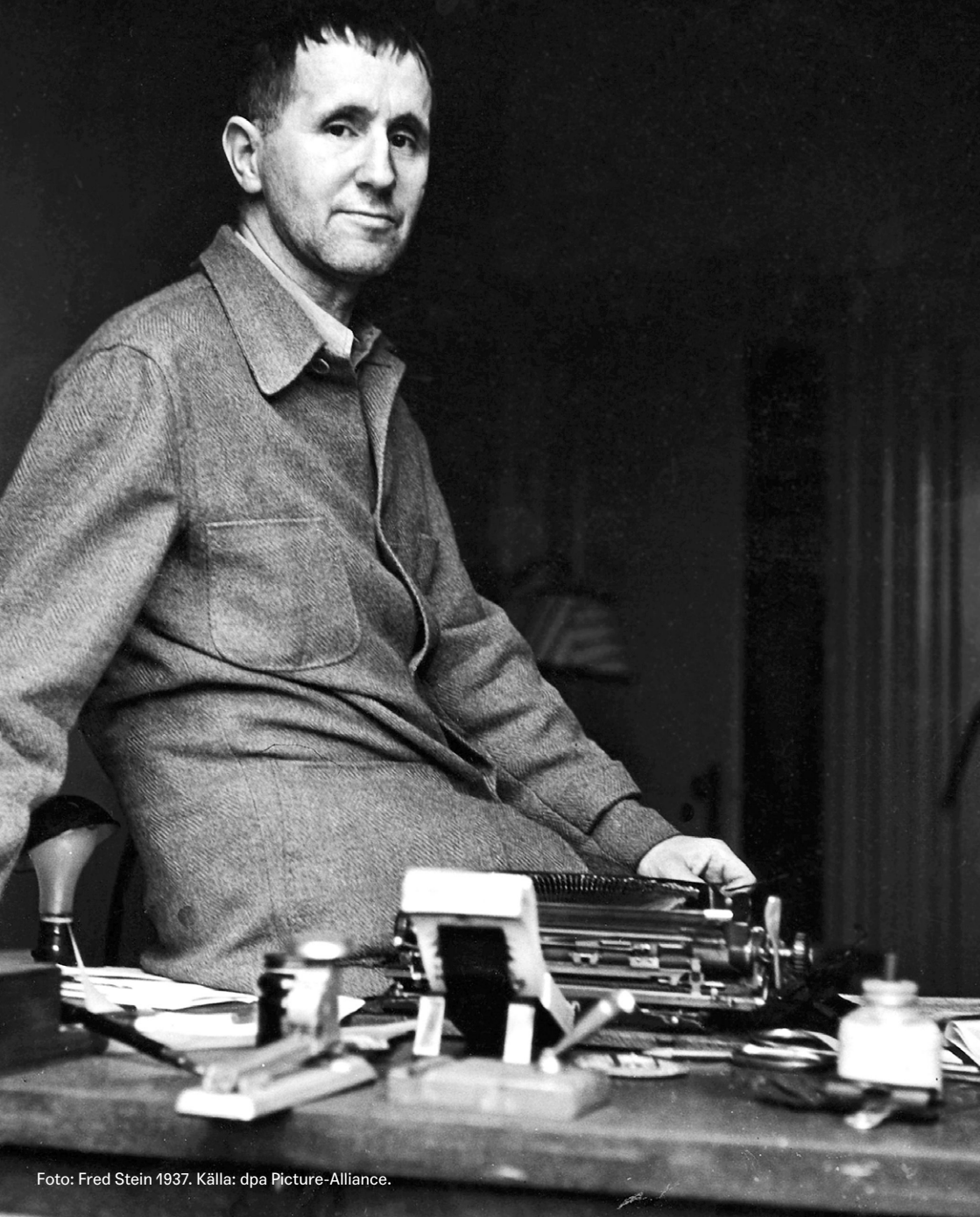

Foto: Fred Stein 1937. Källa: dpa Picture-Alliance.

Bertolt Brecht (1898 – 1956) är främst känd som dramatiker och teaterteoretiker, men under hela sitt liv skrev han även lyrik.

Några av hans dikter möter vi i föreställningen *Brecht – i mörka tider*, tonsatta av den danske musikern Søren Huss.

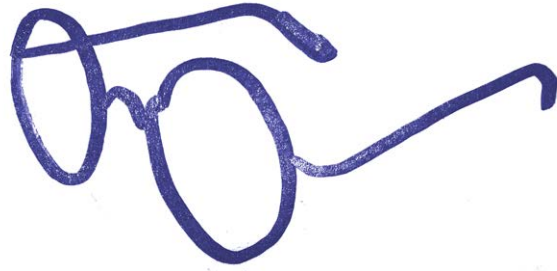
De flesta av Brechts dramer har blivit klassiker: *Tolvskillingsoperan*, *Mor Courage och hennes barn*, *Den kaukasiska kritcirkeln*, *Den goda människan i Sezuan*, *Herr Puntila och hans dräng Matti*, *Galileis liv*.

Som teaterteoretiker skapade han begreppet ”den episka teatern”, en politiskt färgad teater som arbetar med distanseringseffekter eller *Verfremdung*, som den tyska termen lyder. Publiken ska inte förföras av pjäserna, den ska tänka och reflektera. Pjäsen ska förevisas – inte gestaltas. Skådespelaren ska skapa distans mellan åskådaren och pjäsen genom att skapa en distans mellan skådespelaren och rollen. Distansen ska få publiken att tänka och analysera, att dra politiska slutsatser och vilja skrida till politisk handling – inte gråta av medkänsla.

Brecht föddes 1898 i Augsburg, Bayern, Tyskland (dåvarande Kejsardömet

Tyskland) och dog 1956 i Berlin, Tyskland (dåvarande Östberlin, Östtyskland). Under hans livstid ritades den europeiska kartan om flera gånger och hans liv präglades helt av de stora politiska omvälvningarna under nittonhundratalet. Han föddes som son till en förmögen fabriker, och började utbilda sig till läkare. Under första världskriget arbetade han som ung medicinstudent vid ett fältsjukhus och såg sina generationskamrater lemlästas och dö. Han kom att hata krig, blev pacifist, lämnade läkarstudierna för att i Berlin ägna sig åt teater, litteratur och politik. Där fick han sitt genombrott 1928 med *Tolvskillingsoperan* som blev en omedelbar succé. I den kombinerade han satirisk samhällskritik med underhållande teater och skrev sångtexter, som med Kurt Weills slagkraftiga musik blivit klassiska.

Det framväxande nazistpartiet fruktade och avskydde honom. Redan 1923 hade han hamnat på deras svarta lista efter att han skrivit en starkt pacifistisk dikt *Legenden om den döde soldaten*. Nu blev han ett verkligt hot. Alla de som nynnade sångerna ur *Tolvskillingsoperan* på Berlins gator och reciterade avsnitt ur dialogen kunde tänkas bli socialister och därmed motståndare till nazistpartiet. Brecht hamnade på nazisternas dödslista. När de tog makten Tyskland 1933 gick han i en landsflykt som kom att vara i femton år.

De första sex åren av landsflykten tillbragade han i Danmark. I Svendborg på Fyn, i ett litet korsvirkeshus i fiskarläget Skovsbostrand gömde han sig med sin familj. Han skrev flera pjäser och många dikter. Den påtvingade relativa sysslolösheten i gömstället gjorde honom produktiv. När Brecht på våren 1939 (inför det befarade krigsutbrottet) flydde vidare till Sverige, publicerades *Dikter från Svendborg* i Köpenhamn. Brecht valde en kort dikt som motto för dikterna, nästan en resumé av hans exil i Danmark.

*"Med tillflykt under det danska stråtakets,
vänner | Följer jag er kamp. Här sänder jag
er | Av och till verser, uppskrämd | Genom
blodiga ansikten över sund och genom
lövverk. | Använd det som når er, försiktigt!
| Gulnande böcker, osammanhängande
berättelser | är min dokumentation | Ses vi
igen | Vill jag gärna bli lärling på nytt".**

I Sverige bor han i nästan ett år, på Lidingö, för att sedan fly vidare till Finland där han stannar till 1941. När tyska divisioner börjar komma in i Finland får Brecht visum till USA. Han flyr via transsibiriska järnvägen till Santa Monica i Kalifornien och stannar i Hollywood i sex år. 1947 kallas han till utskottsförhör

för "oamerikansk verksamhet" och riskerar tre års fängelse. Med intelligens och tur klarar han sig genom förhöret och återvänder till Europa redan nästa dag.

Han kommer att bosätta sig i Östberlin, där han fick en egen teater och bildade Berliner Ensemble tillsammans med sin hustru, skådespelerskan Helene Weigel. Där fick han äntligen möjlighet att själv regissera sina pjäser och förverkliga sin estetik. Berliner Ensemble turnerar utomlands och når världsrykte. 1956 dör Brecht av en hjärtattack i sin säng.

Merparten av sin mest produktiva och mogna livstid tillbragte Brecht i landsflykt. De flesta av hans dramer och dikter är skrivna på flykt undan nazisterna. Tidigt blev han en uttolkare av en politisk samtid vars strömningar han avskydde. Som en av de första fångade han stämningarna under den tid då mörka moln hopade sig över Europa och världen strax kom att förändras för alltid.

HENRIETTA HULTÉN, DRAMATURG

* översättning Björn Sandmark. Från *Bertolt Brecht i Danmark – förkrigsåren i dansk exil*. Göteborgs stadsteater TEATERRUMMET DRAMA/KLASSIKER, 2019-09-19

TEXTER/ SÅNGER

Starnas sång / Lied der Starenschwärme / övers. Arnold Ljungdahl

Skådespelerskan i landsflykt / Die Schauspielerin im Exil / övers. Erik Blomberg

I andra året av min flykt / övers. Jan Hammarlund.

Ballad om judehoran Marie Sanders / Ballade von der Judenhure Marie Sanders / övers. Henrietta Hultén/Sven Boräng

Ballad om änkorna från Osseg / Ballade von den Osseger Witwen / övers. Arnold Ljungdahl

Om beteckningen emigrant / Über die Bezeichnung Emigranten / övers. Lars Bjurman

Tankar om landsflyktens varaktighet / Gedanken über die Dauer des Exils / övers. Johannes Edfelt.

Ert jävla krig / Lied gegen den Krieg / övers. Jan Hammarlund

Plommonträdet / Der Pflaumenbaum / övers. Jan Hammarlund.

1940 / övers. Jan Hammarlund

Under mörka tider / In den finsternen Zeiten / övers. Henrietta Hultén

Vid flyktingen W. B:s självmord. / Zum Freitod des Flüchtlings W.B. / övers. Lars Bjurman

Efter min medarbeterskas M.S. död. / Nach dem Tod meiner Mitarbeiterin M.S. / övers. Jan Hammarlund.

Jag behöver ingen gravsten / Ich benötige keinen Grabstein / övers. Lars Bjurman

General / övers. Erwin Leiser

© Rättigheterna till Bertolt Brechts texter administreras via Nordiska ApS gentemot Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main.

© Suhrkamp Verlag 1960, 1961, 1964

© Stefan S. Brecht 1965, 1967

Texterna är i huvudsak ur boken "Jag behöver ingen gravsten, Dikter 1917–1956 i urval av Lars Bjurman och Jan Hammarlund. Brutus Östlings Bokförlag Symposium 1998.

© Brutus Östlings Bokförlag Symposium AB samt respektive översättare 1998.

Alla rättigheter förbehållna.

FOTON I FÖRESTÄLL- NINGEN

Huset i Skovsbostrand / Alter Fritz

Bertolt Brecht / Bundesarchiv, Bild 183-W0409-300 / Kolbe, Jörg/CC BY-SA 3.0 DE, CC BY-SA 3.0 de

Hella / Yle Arkisto – Yle Archives

Helene Weigel / Deutsche Fotothek, CC BY-SA 3.0 de

Margarete Steffin / Lotse – Own work, CC BY-SA 3.0

Kvinnorna / Bundesarchiv, Bild 183-R75607 / CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de

Walter Benjamin / Okänd fotograf 1928 / Akademie der Künste, Berlin, Walter Benjamin Archiv

W. Benjamin & Brecht / Fotograf okänd / Akademie der Künste Berlin, Brecht-Archiv, Fotoarchiv 07/027

Walter Benjamin / Pictorial Press Ltd

Bertolt Brecht och Helene Weigel / Granger Historical Picture Archive

Bertolt Brecht / Fred Stein / dpa picture alliance

Bertolt Brecht som ung / Süddeutsche Zeitung Photo

Bertolt Brecht och Helene Weigel / INTERFOTO

Bertolt Brecht och Helene Weigel / Süddeutsche Zeitung Photo

Bertolt Brecht och Margerete Steffin / A.F. ARCHIVE

Bertolt Brecht / Granger / NYC

PRODUCENT Isabella Posse Boquist
SUFFLÖR OCH PRODUKTIONSASSISTENT
Josefina Johansson
INSPICIENT OCH LJUDTEKNIKER
Henrik Martinsson
SCENMÅSTARE Pontus Karlsson
BITRÄDANDE SCENMÅSTARE Henrik Gandsjö
LJUSTEKNIKER Robert Claesson,
Johanna Lindborg
REKVISITÖR Linda Täck
DEKORTEKNIKER Dan Sörensen
KOSTYMSERVICE Gyöngyi Balazs

MARKNADSCHEF Jenny Bång
KOMMUNIKATÖRER Erik Roman,
Carin Hebelius, Irene Pelayo Lind
SERVICEANSVARIG Inger Börjesson
FÖRSÄLJNINGANSVARIG David Ringqvist
INNESÄLJARE Sofie Åström
FÖRESTÄLLNINGSFOTOGRAF Emmalisa Pauly
PORTRÄTTFOTOGRAF Johan Sundell
PROGRAMLAYOUT Isabel de Jounge
TRYCK JustNu, Malmö

TEKNISK CHEF Jerker Pyron
CHEFSPRODUCENT Lisa Ericstam
CHEF KOSTYM- OCH MASKAVDELNINGEN
Paola Billberg Johansson
FÖRESTÅNARE KOSTYMSERVICE
Gyöngyi Balázs
LJUSANSVARIG Sven-Erik Andersson
STÄDLEDARE Rinna Lövgren
EKONOMICHEF Leif Jönsson

CHEFSASSISTENT Agneta Nessrup
TEATERCHEF OCH ANSVARIG UTGIVARE
Kitte Wagner

FOTOGRAFERING OCH LJUDUPPTAGNING ÄR
AV UPPHOVSRÄTTSLIGA SKÅL EJ TILLÅTEN.
VAR VÄNLIG STÄNG AV MOBILTELEFONEN.

Malmö Stadsteaters verksamhet finansieras i huvudsak med bidrag från
Malmö Stad och Region Skåne (inkl Staten via kultursamverkansmodellen).

"UNDER MÖRKA TIDER
KOMMER MAN ÄNDÅ ATT SJUNGA
MAN KOMMER ÄNDÅ ATT SJUNGA
OM DEN MÖRKASTE TIDEN"

MALMOSTADSTEATER.SE